HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul - Eminönü Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmua

Yazı İşleri Müdürü : MEHMET HALİT BAYRI

Yıl : 7 Birinci teşrin 1938 Sayı : 84

ALMANYADA HALK ŞARKISI TELÂKKİSİNİN GEÇİRDİĞİ MERHALELER

Alman halk şarkısının, dünya halk şarkıları serisi içinde en kuvvetlisi olduğuna şüphe yoktur. Dünya bilir ki hiç bir halk şarkısı, iptidaî ve saf varlığını muhafaza etmek ve bu varlığı, muhtelif kültür derecelerile yükselen, «yukarı musiki ve şarkı» denebilen münevver sınıf musiki ve şarkı edebiyatına aşılamak hususunda Alman şarkısı kadar kudretli değildir. Böyle bir «halk şarkısı» na sahip olan Almanyada, Halk Bilgisi mevzuu ile ilişikli folkloristlerin halk şarkısı üzerinde düşünmemeleri imkânsızdır.

— I —

Almanyada Freiburg'da (Halk Şarkıları Arşivi-Volksliederarchiv) müdürü John Meier'in reisi bulunduğu bir folklor telâkkisine göre halk «yukarı» nın malını kendisine maletmiştir: şiir halka inmiştir. Buna mukabil Joseph Pommer, halk şiirini, kültürsüz, daha doğrusu talimsiz halk muhitinin mahsulü addetmektedir. Bu telâkkiye göre halk şiiri halktan yükselmek tedir.

Birinci telâkkiyi güdenlerden Alfred Götze, halk şarkısını, yukarı sınıfın «halkvari şarkı — Volkstümliches Lied» sinden ibaret sayıyor. Asıl mesele halkın şarkıyı «kabul — Rezeption»ıdır. (Alman Halk Şarkısı) ismini taşıyan tezinde bu «kabul»ün ruhiyatını izah ederken hadisenin gayrı meş'ur geçtiğini söyliyor [1]. Fakat bütün halk şarkıları bu neve mi dahildir?

[1] A. Götze, Dasdeutsche Volkslied, 1929, Leipzig. Keza J. Meyer ismindeki folklorist de aynı fikirde olup halk şarkısı meselesi etrafında araştırmaları vardır. (Alman Halk Bilgisi — Deutsche Volkskunde) eseri bu sahadaki ana kitaplardan biridir. Harpten önce İstrasburg' da bulunmuş ve (Kırda Alman Şarkısı) ismile bir kitap neşretmiştir. (Halk Şarkısı Araştırmaları Yıllığı - Jahrbuch für Volkslidorschun) un en mühim unsurlarındandır.

Götze bu noktada tereddüd ederek aşağı sınıf arasında yapılan halk şarkılarile, kaynağı iptidaî cemaat olan şiiri ayırmaktadır.

Yine bu mektebe mensub folkloristlerden Naumann meseleyi daha etraflı bir tetkike tabi tutmuştur. (Alman Halk Bilgisinin Ana Çizgileri) eserinde halkın «istihsal değil, kopye ettiğini» izah eder. Hatta bu yalnız şarkıda değil, elbette, o, hikâyede ... de görülür. Bütün bu mahsuller önce büyük şahsiyetlerde belirir, sonra halka geçer [1]. Daha ileri giden Naumann halka inen şarkıyı «Gesunkenes Kulturgut - aşağı inmiş kültür malı» addetmekte ve yukarı sınıftan aşağıya geçmenin aşağı yakarı bir asır sonra cereyan eylediğini anlatmaktadır. Bu vaziyete göre meselâ on beş inci asır şarkılarının on üçüncü asırdaki güzide sınıfların şiiri olduğu görülüyor, fakat on dokuzuncu asır halk şarkıları,on sekizinci asra aiddirler. O halde, halk şarkısını tarif edebiliriz :«halk şarkısından anladığımız şey onun yukarı kültür derecelerinde doğmuş ve bu gün halka geçmiş olan şiir olmasıdır [2]» .

Folkloristlerden Panzer de bu mektebe mensubtur. (Bugünün Alman Halk Şarkısı) eserinde ana düşüncesi şudur: «her halk türküsü, geçmiş bir devrin şiiridir» [3]. Hollanda, Belçika, Fransa, Almanya halk şarkılarını tetkik ve mukayese eden Wechssler de «Mukayeseli Halk Bilgisi» sayesinde bir takım neticeler elde etmiştir. Bu neticelerin topu birden esasını izah ettiğimiz Halk Bilgisi mektebini doğru gösteriyor. Fransız halk edebiyatına ciddi şekilde vakıf olan bu folklorcu, mektebin en son, en yeni mahsulü addedilebilir [4]. Keza yine mukayese usulüne istinat ederek araştırmalar yapan C. Brouvver'i de bu çığırda görüyoruz. Bu müellif Halk Bilgisi bakımından pek mühim olan bir esrinde bu çığırı izah ettikden sonra umumiyetle halk şarkısı hakkındaki telakkilerin tarihçesini de yapmıştır. Bu tarihçeye nazaran;

I - Romantik telakki (Herder, Schlegel, Grimm Almanyada, Tiersot ve Th. de la Villemarqué Fransada bu telâkkinin başlıca mahsulüdürler.)

II - Realist telakki (Uhland'ın düşüncesi olup bir az sonra izah edeceğimiz mektebi teşkil ader.)

III - Kabul nazariyesi (gerek müellifin ve gerek şimdiye kadar saydığımız folklorcuların mensup olduğu mektep.)

IV - Düşmüş kültür eseri (bilhassa Naumann da bu telâkki en çok hâkimdir.)

---

[1] Naumann, Gründzüge der Deutschen Volkskunde, 1929, Leipzig, Sf. 150.

[2] Naumann, Gründzüge der Deutschen Volkskunde, 1929, Leipzig, Sf. 151 «Das Volk produiziert nicht, es reproduiziert.» «Unter Volkslied verstehen wir heute ein Volklaüfig gewordenes Lied das aus höherer Kultur stammt».

[3] Panzer, Das deutsche Volkslied der Gegenwart, 1912, Jena Sf. 25.

[4] Wechssler, Degriffe und Wesen des Volksliedes, Marburg, 1913.

— II —

İsimlerini saydığımız bütün bu folklorcular halk şarkısını yukarıdan aşağıya doğru görüyorlar. Buna mukabil olan mektep «Halk - Volk» mefhumunu, halk şarkısını ve halk şiiri mefhumlarına bağlamakte ve halk şarkısını bir «istihsal eseri» addetmektedir. Bu telâkkiye göre, şiir ve şarkı halktan yükselir. Meselâ folklorist Joseph Pommer bu fikirdedir. Viyanade 1899 danberi intişar eden (Alman Halk Şarkısı Mecmuası) nın tezini teşkil eden bu telâkkiye nazaran «hakiki halk şarkısı, basit halk içinde doğmuş ve nesiller arasında intikal edegelmiş olan şarkılardır [1]».

E. Roese daha vazih bir fikir vermek maksadile «Halk» sözünden neyi kastettiğimizi soruşturuyor. Halk diyince :

1 - Kültürden uzak halk çevreleri ;
2 - Kültürlenmiş orta sınıf;
3 - Yüksek tabakalar;

anlaşılır. Bizim maksadımız birincisidir. Basit halk çevreleri içinde doğmuş, yaşamış şarkılardan başkasına halk şarkısı diyemeyiz [2].

Bununla beraber bu mektep, bazan «yukarı» dan «aşağı» ya şiirin geçtiğini inkâr etmemektedir. Fakat mesele hangi şarkıların halka indiğidir.

— III —

On dokuzuncu asrın sonlarındanberi Almanya'da bu iki folklor mektebi birbirile çarpışmaktadır. Zaman zaman halk şarkısı mefhumu birine veya diğerine göre göz önüne alınıyor.

Bazan iki mektebi uzlaştıran cereyanlar da yok değildir. Meselâ Wachernell bir anlaşmanın mümkün olduğu kanaatindedir. Ona nazaran «halk şarkısı sadece halk içinde ibda ve teganni edilen şarkıdır». Bu tarif, görülüyor ki, çok elastikidir. Halka nufuz eden yukarı sınıf şiirleri de tarife dahil olabilir.

Bundan on sene evvel, 1928 de (Alman Halkının Ruhiyatına dair) isimli bir eser neşreden R. Dessauer de bu anlaşmayı yapmağa çalışanlardan biridir : hakikî halk şarkısı, her tarafta çağrılan şarkıdır. Fakat esasına bakılırsa bu müellif, daha ziyade birinci mektep tarafdarıdır ve «halk»

[1] Bu mecmuanın ismi (Das deutsche Volkslied) dır. Viyanada intişar eder.
[2] E. Roese,Volkslied und volkstümliches Lied, Berlin 1917: «Echte volkslieder sind die im einfachen Volke entstandnen und vererbten Lieder».

mefhumunu yalnız kültürsüz çevreye inhisar ettirmektedir [1]. Halk şarkısı hakikatte cemaat şarkısı olup üçe ayrılır:

I) Zamansız ve halklarüstü, hiç bir halk ile mukayyet olmıyan iptidaî cemaat şiirleri (Das Überzeitliche und übervölkische primitive Gemeinschaftslied).

II) Yapma şarkılar.

III) İkisi arasında bulunan şarkılar.

Bu tasnif görülüyor ki bizi menşe meselesine götürmektedir. Bir çok folkloristler menşe meselesinin bertaraf edılmesini isterler. Çünkü içinden çıkılamıyor. Asıl mesele halka nufuz eden şarkı olmalıdır. Nitekim ömrünün tam otuz senesini bu işe hasreden Reuschel mühim bir kamusun (Halk şarkısı) maddesini yazmış ve burada şu fikirleri ortaya sürmüştür: «halk şarkısı halk içinde çağrılan şarkıdır. Gerek muhteviyat bakımından, gerek dil ve musiki şekilleri itibarile halkın en uzak çevrelerinin intıba ve tasavvur hayatına tekabül eder. Sahipsiz bir varlık olarak gözönüne alınır, tipik formüllerle mücehhez olarak en aşağı onlarca yıl ağızdan ağıza dolaşır [2]».

— IV —

Alman halk şarkısı üzerinde düşünmüş olan en yeni Alman folkloristlerinin fikirlerine işaret ettik. Görülüyor ki halk şarkısının yukarıdan aşağıya, şahsiyet devrinden collectif hale indiği telâkkisi hâkimdir. Menşe meselesinin «Halk Bilgisi ilmin» den ziyade «Halk Bilgisi felsefesi» ne bırakılmasını ileri sürenler, buna rağmen, menşe meselesi üzerinde düşünmekten de geri kalmıyorlar.

Halk şarkısının başlangıç meselesi, umumiyetle daha geniş bir meseleye bağlıdır. Bütün içtimaî müesseseleri, bütün içtimaî ilk şekilleri hangi usul ile izah etmeliyiz? Hukukda, dinde, siyasette, sınıfda düşünüş bir «mücerred adam» ve bu «mücerred adam» ın hukuku, dini, şarkısı, ilh.... gerçekden var mıdır? Mevzuumuz itibarile mücerred bir «bediî adam» dan

[1] R. Dessauer, Das Zersingen: Ein Beitrag zur Psychologie des deutschen Volkes, 1928, Berlin: «Halktan yalnız aşağı tabakaları anlamamalıdır. Hakikî halk şarkısı her tarafta terennüm edilen şarkıdır. Asıl aşağı halka geçen şiir artık bozulmuş demektir».

[2] Reuschel, Reallexikon der deutchen Literatur - Geschichte (Berlin, 1929) nin (Volkslied) maddesi: «Volkslied ist ein im Volks gesungen Lied, ... und als herrenloses Gut betrachtet, mit typischen Formeln versehen, mindestens Jahrzehente lange von Mund zu Mund geht».

bahsedilebilir mi? Hakikatte yukarıdaki telakkiler hep bu «bediî adam» ı göz önüne almaktadırlar. Bu günkü içtimaiyat ve bu içtimaiyata istinat etmek mecburiyetinde olan yeni folklor telakkisi, artık bu «bediî adam» fikrini bir tarafa bırakıp sanat realitesine yaklaşmalıdır.

Sanat realitesi ve bu realite içinde halk şarkısı, bize ilk bediî mahsullerin «ferdiyet» ile alakadar olmadığını göstermektedir. Daha açıkcası şu ki adı, sanı belli bir halk şairi, şarkılar ibda etmiş bir tip mevcut değildir. O halde bu edebî mahsullerin nereden çıktığını soracaksınız. Meseleyi bu şekle sokmaksızın, bediî realitenin hükmüne tabi olalım ve asıl halk şarkısı mefhumunu bir şahsiyet ve ferdiyet meselesi haline sokmayalım: Halk şarkısı, ma'şerî bir mahsüldür, yığın'ın kendisinin malıdır.

Fakat bütün halk şarkıları şüphesiz bu mahiyette değildir. İşte burada bir kısım Alman folkloristlerinin telâkkisi kabul edilebilir: bunlar yukarıdan aşağıya inmiştir. Fakat burada «yukarı», «aşağı» mefhumlarına bir değer hükmü koymamalıyız. Yukarılık, aşağılık ölçüsü nedir? Bir kısım şarkılar, aşağı inmekle beraber «yukarılık» ını muhafaza ederler. Meselâ Goethe'nin:

Wen Gott voill rechte Gunst ervveisen!

mısraı ile başlayan parçası, bütün Alman köylerine yayılmış olmakla beraber, yahut Hâmid'in Makber'inden bir parça veya Yahya Kemalden «Leyla» halk şarkıları meyanında plâklara geçmiş bulmakla beraber «yukarılık» larını muhafaza etmiyorlar mı? Eğer vaktile «yukarı» da iken, zaman ile «aşağı» ya geçip sahiplerinin isimleri unutulan şarkılar kasdediliyorsa bunların asıl «Halklılık - Volkstum» ile ilişikleri bir az su götürür bir meseledir. Acaba bunları (halk şarkısı) mefhumuna sokmak hakkını kendimizde bulabilir miyiz?

O halde halk şarkısı, ferdiyetlerin henüz ortaya çıkmadığı çağların bir kısım edebî mahsüllerine verilmesi lâzım gelen bir tabirden geriye kalan, mamafih halk arasına geçmiş sahibi belli veya belirsiz olan şarkılara (halk şarkısı), (halk türküsü) demekten ziyade (halklılaşmış) veya (halkvari) sıfatını takmak daha iyi olacaktır. Her halde Alman folkloristleri bu iki çeşit türkünün ayrılığını göz önünde bulundurmuyorlar ve cemiyette (başkalaşma - Differenzierung) ve (fertleşme - Individualisierung) hadiselerinin halk şarkısı meselesile alâkadar taraflarını düşünmüyorlar. Yeni sosyolojinin, folklor ilminde açmak istediği bu görüş ufkuna karşı umumiyetle hemen bütün Alman folkloristleri, bir çok Alman içtimaiyatcıları gibi, nedense yabancı kalmaktadırlar.

Türk İçtimaiyat Mektebi, ve bu mektebin edebiyat tarihi ve folklor istikametini yaşatanların üstadı sayılan Köprülüoğlu Mehmet Fuat bu meseleyi, ilim bakımından, daha evvel ve daha iyi halletmiştir diyebiliriz. Âşık

VII

DAŞDEMİR

Daşdemir, Antebin (Yeniyapan) köyünde doğmuş ve (150) sene evvel 70 yaşlarında iken aynı köyde vefat etmiştir.

Molla Mehmet

Bu şair Türkmendir. Fakat diğer arkadaşlarına nisbetle bir az mürai ve sofu geçinen bir zattır.

Ey gönül sana nasihat, eğer öğüt alırsan
Sana candan tutan olmaz ecel gelüp ölürsen
Hocalar talkının vermez züğürt olursan
Fani dünyada gafil olma aç gözünü mala bak.

Çok hocalar vâzeyledi kimse öğüt almadı
Nice Süleymanlar geldi bir gün vefa bulmadı
Cahile davet erişti kâmile yer kalmadı
Yâ ilahî sen âlimsin şöyle azgın kula bak.

Okumadım ben karadan bilirim elifbeyi
Yedi günde tertibetti arşı, kürsü, dünyayı
Birbirile bahsederler rahmet olmaz mı deyu
Mülk sahibi emredince aç güzünü sele bak.

Daşdemirim içti bade tapınmıyı karadan
Arşı kürsü yeri göğü hoş yaratmış Yaradan
Haya, hicap, namus, gayret kalktı perde aradan
Tahminim teccal çıkacak aç gözünü yola bak.

5/7/930

Molla Mehmet

---

tarzının başlangıcına ve tekâmülüne aid olan bir tetkikinde, Köprülü oğlu, halk şarkısı meselesini düşünecek olanlara, müsbet sosyolojinin yolunu göstermektedir. Alman folkloristleri kendilerini çıkmazlara sokan ve çarpıştıran nokta hakkında Türk folklor mektebinden istifane edebilirler [1].

Dr. Ziyaeddin Fahri

[1] 1927 de kurulan (Halk Bilgisi Derneği) nin çıkardığı (Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber, 1928, İstanbul, İktisad Matbaası, ikinci tabı, S. 3) eserinde de bu noktaya temas edilmiştir.

Nice Süleymanlar geldi hükmetti Kaftan Kafa
Hatem parmağında iken sürdü bir zaman sefa
Ey gönül sakın inanma bu dünyadır bivefa
Cemeyle aklını başka çareye sen meyleyleme.

Nice pehlivanlar geldi bilmezsin bu hana
Ey gönül inanma bu dünyanın sonu pek fena
Ne gelirse Hüdadan gelir etme kula bahana
Bir yiğide baht gerektir zora meyil eyleme.

Uyma İblisin sözüne çıkmayagör yolundan
Gerek bay ol,gerek yoksul kimse bilmez halinden
Kıl namazı, tut orucu koyma hakkı dilinden
Korkma acından ölünmez kâre meyil eyleme.

Dergâhtan sürgün olana gel sakın deme aman
Yarın yanarsın ataşa hallerin olur yaman
Bir kişi nefsin zaptetse tez bulur Hakkı tamam
Kork Allahtan fikreyle de yâra meyil eyleme.

Daşdemirim fikrim çoktur kaygu benimle bile
Neylersin dünya malın Hüdandan iman dile
Eğer sonun saymaz isen sun elini bir güle
Dağlanırsın diken ile nare meyil eyleme.

3/7/930

Molla Mehmet

Âşık burada birdenbire mesleğini tebdil ederek dalkavukluğa başlıyor, bakınız:

Beydilini dersen yiğitler kâni
Anların önünde duranlar hani
Vahşi belenlerde zor bezirgânı (?)
Duydun mu efendim aldı Beydili.

Beydilini dersen ezeli merttir
Döğüşe girince sanarsın örttür
Dünya koyun olmuş Beydili kurttur
Yine bir ucundan daldı Beydili.

Malları gidenler yandı ataşa
Halebe, Kilise düştü vesvese
Vaktına hazırol Daltaban paşa [1]
Birkaç gün içinde gelir Beydili.

Daşdemirin vurduğu ulu bir taştır
Eyuboğlu [2] ceminde anlara baştır
Kelle küesüp kervan almak ne iştir
Dünyayı deftere çaldı Beydili.

Bu parçasile (Daşdemir) mensup olduğu aşiretini Terennüm etmektedir.

5/6/929

İdris Kâhya

---

[1] Molla Mehmet dedi ki, Daltaban paşa (1203) tarihinde Halep valisiymiş.

[2] Eyuboğlu : Hâlâ Antepte meşhur bir mahalle ile bir camiye bu isim verilmektedir, aslını öğrenemedim.

Ötedenberi sen Mürseloğlusun (?)
Çok canlar kurtarır bakşış verirsin
Hacı Bektaş gibi tekken yürüsün
Üstüne NUR doğsun Nurdan ziyada.

Burada sofu şairimiz âdeta bir bektaşi gibidir. Zaten Kırşehirden gelen Türkmenlerin hepsi yakın zamana kadar (Nazenin) muhibbi idiler; hatta birkaç sene evveline kadar her sene elinde hezeran bir kamış (Yemin değneği) [1] olduğu halde Kırşehir taraflarından Türkmen ve Barak içine birer BABA gelir ve aşiret arasında bir kaç ay kalarak avdet edermiş. Daşdemir de bundan başka birşeyi ifham etmiş değildir. Fakat ben bu şairi biraz renksiz buluyorum. Türküye devam edelim.

Sen Mürseloğlusun evveldenberi
Dünyada methedin yiğidi eri
Hak sana çok versin kuvveti zoru
Er ocağındansın erden ziyada.

İstambola çıktı medihlerin senin
Düşmanlar içinde çekilir yasın
Koç Haydar ağasın derde dermansın
Şifadır sözün hastaya kardan ziyada.

Daşdemir burada Mürseloğullarından Haydar ağayı methederek bahşış koparmağa teşebbüs etmiştir.

Daşdemirim der ki içmişim dolu
Muhannat içinde olmuşum deli
Züğürtlüğe asıldım Mansur misali
Çekti kendirimi dardan ziyada.

***

Böyle iğva ile gönlüm eğlerim
Nazik sinem aşk uğruna dağlarım
Gece gündüz feryad edüp ağlarım
Karıştı deryaya gözüm selleri.

Dostunu görenler ne şekil gider
Divana oldum bak emeğim heder
Senin bakışların beni küleder
Ters geydirdin hırka ile şalları.

Sahardan oğradım dostun köyüne
Gönül bakmaz yoksuluna bayına
Meyil verdim bir mahbubun boyuna
Mecnun kılar bencileyin kulları.

Daşdemirim der canı içime kaçmıyor
Hayfedüben gizli sırrın açmıyor
Önce çok yalvardım minnet geçmiyor
Çekti kendirimi dostun kolları.

8/5/1930

Cingifeli Molla Mehmet

Daşdemire ait bahsimiz de nihayet bulmuştur. Şimdi (Sailoğlu) ismindeki zata geçiyoruz.

Ali Rıza Yalman

[3] Bunlarda büyük yemin (değnek atlamak) tır.

BELÇİKA TIBBÎ FOLKLORU

Prof. Dr. Tricot-Royer
Anvers - Belçika

II

Halk tedavisi, afet ve müge için aşağıdaki şeyleri tavsiye eder;

Çocuğa şekerli bir gül yaprağı veya sauge yaprağı menkun veriniz. Çocuğun ağzını, ıslatılmış mayosile uğunuz. Ağzının önüne, alevi üç kere söndürülmüş mukaddes bir mum koyunuz.

Noelde mercimek yiyen apht'lara müstait olur.

Çocukların dişleri, bir mercan parçası taşınırsa daha kolay çıkar. Ayni vazifeyi bir fare kafası veya dişi, bir yaşında bir at dişi de görebilir. Boynuna bir hatmi kökü asılarak ısırmağa alıştırılır. Diş etlerine tavşan beyni sürülür. Çene altına bir anahtar konarak dua okunur.

Diş ağrıları için: Diş ağrısını, bir ağaca bir çivi çakarak çivilemek. Bir ağacın kabuğunu kaldırmak, böylece açığa konan taze kısmı diş etinin kanı ile kızartmak ve kabuğu yeniden kapatmak. Ağrıyan dişin üstündeki dişten bir bez parçasına alınır ve bu, yolda giderken kaybedilir. Karanfil kökü gerdanlıkları, uzvun üstüne konunca şifa verir. Hasta tarafdaki kolun kalın kısmı bir bağ ile sıkılır. Halk, diş ağrısını, dişte bulunan bir kurda atfettiği için göğüste bir solucan torbası taşınması tavsiye edilir. ağrıyı, o tarafdaki kolu sıkarak da geçirebiliriz. İnsanın üstünde bir samur ayağı veya bir ölü dişi taşıması da tavsiye edilmiştir.

Koruyucu usuller: Paskalyadan evvelki Cuma günü tırnaklarını kesmek; Paskalyadan evvelki Cuma günü yumurtlanmış olan bir yumurta yemek. Noelde ve dört büyük bayramlarda etten tevakki etmek. Ayak kabıları, sol ayaktan başlayarak çıkarmak. Bir Noel yanmış odunundan alınmış külü, biraz su ile yutmak, Saink-Jean gününde bulunmuş olan bir (coccinell)-ayı üzerinde taşımak.

Paskalyadan evvelki Cuma günü bir samur yakalayan insan, bu hayvanın kanından baş ile işaret parmağı arasına alır. Böylece bir sene müddetle diş ağrılarını tedavi etmek kudretini kazanmış olur.

Çıkık bir küçük dili yerine koymak için tuz ile karışmış bir tutam biber boğaza konur. Bunu bir dua takip eder. Stomatitler için hummalar bahsına müracaat.

BOĞAZ AĞRILARI

Azizler:

André — Cerexhe-Heuseux takdis ettirilecek su; St. André-les- Dalhem; Hodiuoîk, takdis ettirilecek su.

Arnold — Tieghem - kilise, çeşme.

Blaise — Arlon; Limerlé; Petit - Rechain; Virton; Verviers, büyük kilise. Omuz üzerine iki mum koyup put

şeklinde tutulur. Grand - Bigard de mumlar boğazın üstünde, çene altında tutulur. Weert - Saint - Georges ve Woluwe - St. Pierre de mukaddes su ve yağ alınır. Grand - Hallet; Huy; Chênée; Tongres; Martilly; mukaddes ekmek.

Gérulphe — Sleydinge.

Godelieve — Ghistelles, kilise ve kuyu. Saint - Jean - Ypres hastahanesi. Azizin resmi batırılarak su takdis edilir.

Les Saintes Hosties — Maltebrugge, kuyu.

Les trois Soeurs — Deysbourg.

Sucie — Beersel, kilisenin içi ve dışı üç kere dolaşılır. Dalhem, Heyndonck, Hove, Lierre ve Schilde, bir ip alınır ve boyuna bağlanır. Montroux, çeşme; Parfondry; Staveld.

Maurice — Warssenaere.

Paul de la Croix — Ophem - Wesembeeck - Assomptioniste ler Manastırı. Mukaddes su ve dualar.

Trond — Houppertigen - sucuk hediyesi.

Wivine — Grand - Bigard, aynı yerde bulunan Saint - Blaise için yapılan merasim burada tekrar edilir.

* * *

Mutetabbibin nasihatleri:

Kırlangıç yuvası veya kurbağ lapaları.

Yumurta akında veya diğer maddelerde eritilmiş yeşil sabun yakıları.

Boynun etrafına bir domuz yağı tacı veya hastanın teri ile ıslanmış ağır bir çorap koymak.

MİDE

Azizler:

Amand — Hasselt - Stokroye hasta, hastalığı alıkoyan bir çenberden geçiyor. Jupille, ayni usul.

Barthélémy — Merxem (ekşilik, Pyrotis).

Blaise — Boucle - Saint - Blaise.

Gangulphe — Vielsalm; Malmédy; Florennes.

Soup — Vuy, Namur; Cisvitlerin kilisesi; Strée. Pasta hediye edilen kilise. Bu Azize, bilhassa fazla yemek yiyenler dua etmektedir.

Maur — Herseaux çocukların gazlı dispepsileri. Çocuk iki pasta hediye eder. Bunların birisini bırakır, diğerini beraberinde götürür ve bundan dokuz gün

yer. Hastaya bir kaç kaşık zeytin yağı verilir ve dokuz gün kâfürulu bir elbise giydirilir.

Qiuntère — Courtrai , Bruges, hastahane.

Vincent — Maarke, kilise.

* * *

Mide ağrılarına galip gelmek için halk analojik bazı tedavi usullerini kullanır:

Bir kaç tavuk midesini beyaz şarapta masere ettirdikten sonra sabah akşam bu mayiden içer. Vaki olarak Noelde, saat 12 de çekilen kuyu suyunun içilmesini tavsiye eder.

BARSAKLAR

Azizler:

Agapat — Bouillon ;Huy; Corroy - le - Gaud; (bilhassa miserere için) Leffe; Mons. St. Nicolas kilisesi. Namonssart; Tongrinnes; Villers - le - Gamton; Walhain - St. Paul; Waudrez:

Agrippa — Bodegnée; Momalle; Agapat ve Agrippa, her halde. Saint - Erasme'in aynıdır. Bu Azizin barsakları, bir parmaklığa takılmıştır.

Antoine — Saint - Nikolas - gazlı ve dizanterili kolikler.

Aubin — Comblain (dizanteri).

Bernard — Abuel; Lambermont; Val - Dieu (maai kulunçlar) Béguinage, Buxelles. Corroy (karo); Huy; Saint-

Erasme veya Agrapan — Rémi kilisesi; Jandrain; Leffe (dizanteri) veya Notre Dame, Namur Kilisesi, Tongres hasta yatağının üzerinde bulunmuş olan bir toplu iğne yastığını kiliseden alınanlara karşı mübadele edilir ve çarşaflar bunlarla iğnelenir.

Tournai, Agustin sokağının hastanesi, burada bir dokuz gün duası başlanır ve bu, gardiyan tarafından bitirilir. Burada Azizin ismi değişerek St - Arrache şekline girmiştir.

Fiaccre — Dison (dizanteri) Molmédy, La Neuville, başta demirden bir taç olarak kilisenin etrafı dolaşılır; La Reid; Namur, Saint - Nicolas kilisesi; Nassogne; Petit - Hallet.

Fursy — Rellejontaine, menba, demir taç. La Reid; Petit-Hallet; Weismes;

Gilles — Huy; Liège; Stavelot - Coo (dizanteri) Tongres.

Gudule — Bruxelles ; Eecloo, menba ve ekmek; Moorsel (Çocuk ishalleri)
Hillon — Iseghem (çocuk kulunçları).
Lucie — Hilleghem, kırmızı iplik. (Dizanteri).
Marguerite — Lichtervelde.
Vincent — Bruges.

*
* *

Mart ayında doğan çocuklar, kulunclara müstaiddirler. Bundan kendini korumak için Cendres gününde, bir Savua lâhanası yemek eyidir. Paskalyadan evvelki cuma günü yumurtlanmış bir yumurta yemek veya sönmek üzere olan bir ateşin üzerinden geçmek de ayni tesiri yapar.

Em'a hastalıkları için aşağıdaki tedaviyi yapmak eyidir:

Saint-Jean gününde koparılmış ve sirke içinde bir müddet bırakılmış bir ceviz yemek; köpek maddeî gaitesinin beyaz kısmını toz ettirdikten sonra yemek; üç gün yalnız güvercin kemiği ile beslenmiş olan hayvanların maddeî gaitesi tercih olunur. Cuma günü, yeni yıkanmış bir gömlek giymek. Batın üzerine at maddeî gaitesi koymak veya toz haline koyduktan sonra bundan yemek. Batın üzerine, salib şeklinde, yirmi yaşında bir eşeğin tüylerinden koymak.

Dizanteri için, kırmızı çiçekleri kaynatarak buharını teneffüs etmeli (Robert unu gibi — renkten dolayı) ayni işi taze tavşan kanı da görebilir. (Renkten dolayı).

KEBED, SAFRA, KEBED TAŞI, KUM

Azizler :

Benoit — Elingen (Taşlar için).
Dr uon — Belingen (kum).
Fursy — Bellefaotaine (menba).
Geneviève — Zepperen (taşlar ve sarılık).
Gérard — Huy; Paix-Dieu. Sarılıklı hastalar oradaki çeşmede yıkanırlar. Similia similibus kanununa inanan bazı kimseler, oraya zengin olmak için giderler. (Altın sarı olduğu için) Jehay en Hesbaye Azizin heykelinin ayağına dokunulur ve çeşmede yıkanılır, suyu içilir. Buraya üç kişi olarak veya üç ile kabili taksim bir adedde olarak gelinir. Cıvardan bir kaç ot toplanarak St. Gérard çayı yapılır.

Hilaire — Amegys (taşlar için).
Rolende — Gerpinnes, Liége. Bénedictines kilisesi. (Kum).

HALK TAVSİYELERİ

Büyük bir korkudan sonra sarılıktan korunmak için hemen idrar etmek. Tedavi için ya bir süpürge üzerine veya bir kuru balık üzerine idrar etmek lâzımdır. Beyaz bir ekmek parçası üzerine idrar etmek ve bunu bir köpeğe yutturmak. Böylece sarılık hayvana geçmiş olur.

Böcek enfüzyoni; bit yemek; tavşan tüyü külü yemek; bunlar iğrenç olduğu için hastalık tevlit eden ruhu iğrendirir ve kaçırır.

Hayvan midesi durdurulmuş beyaz şarap içmek, üç gün arka arkaya sirkeye karıştırılmış yumurta sarısı yutmak.

Kebedin üzerine kızartılmış bir balık koymak.

Hastaya sarı renkte otlar tutturmak (çiçek, latex veya kök; safran, havuç, chélidoine, eupatoire) taşları eritmek için hépatique des marais, hépatique doré en iyi tedavi usulüdür. kilye taşları için ayni ilaçlar kullanılır.

BASUR MEMELERİ

Azizler:

Gangulphe — Villers - Devant - Orval.
Gudule — Moorsel.

*
* *

Tavsiye edilen tedavi :

Makine yağı gibi harekete yardım eden çan yağı.

Muhtelif oturma banyoları : Kabukları ile beraber kaynatılan ve ezilen sümüklü böcek gibi.

Scrofularia nodose'yi kaynatarak yapılmış banyo. Bu ot basur memesine benzer. Hastada görülen basurun büyüklüğünde bir kök seçmek.

Kırmızı fanile bağlamak.

Bu mualecat, froyon namında, elyeler arasında görülen iltihaba da iyi gelir.

BARSAK SOLUCANLARI

Barsak solucanlarından korunmak veya kurtulmak için, göğüste, solucan dolu bir torba taşımak kefayet eder. Aç karnına kırmızı havuç yemek. Suya karışmış sarımsak, tanaisie veya alleluia yemek.

Şerit solucanını yerinden çıkarmak için bazı usuller :

Kurumuş bir solucan parçası yemek; aşağıdan çıkar.

Tatlı süt kaynatınız, kokusunu koklayınız, tenia iştahlanarak boğazdan çıkar, yalnız başını koparmak kalır. Onu olta ile yakalamak da kabildir. Bir ipe taze bir civ civ kalbi bağlarsınız, hap gibi yutarsınız, tenia ısırır, ve yavaşça çekersiniz.

(Devamı var)

Türkçeye çeviren : **Dr. Metine Belger**

GAGAUZ MANİLERİ

Hay şerfidan şerfidan
Kimdir Mariyayı şımartan
Oğuzlardan bir adam
Jiletkası çüfadan.

Hay holan holan
Ayizda iden elveri
Bu çirkinlik bendeyken
Hepside eder dur geri.

Hay alata alata
Kolları bata bata
Kurumuş kibrit olmuş
Yalnızca yata yata.

Hay nâpalım nâpalım
Telden kürek yapalım
Sizin gibi kızları
Katrancılara atalım.

Hay gidiniz gidiniz
Siz bizi beğenmediniz
Taa güzelne saldınız
Biz de sizi saldırdık
Çingene kızı aldırdık.

Havada uçan kırlangıç
Kuyrucağı ayrıç ayrıç
Beni yârim 'en ayıran
Kan kussun avuç avuç.

Havada uçan leylecik
Kuyrucağı senek benek
Beni yârden ayıran
Kalbur satsın hem elek.

Havada uçan kuş mudur
Kanadı gümüş müdür
Beni yârimden ayıran
Acaba gülmüş müdür.

Havada yıldız sayılmaz
Yere düşse yayılmaz
On beş yaşında kızcağızlar
Sevdasına doyamaz.

Havada yıldız yüz altmış
Kaşleri kalem çatmış
Oğlusu güvey olmuş
Babası altın saçmış.

Horoz öttü gelmedi
Ursuz düşman ölmedi
Öyle mi durdun sözünde
Yakma çıksın gözünde.

Hambarardı yapraklı
Kız istemez bıyıklı
Varna yolu incecik
Yârim geler gencecik
Hem gencecik hem güzel
Pekte kaçarak gezer.

Harman içi sığırılmış
Kırmızı gül serilmiş
Ne mutlu bu dünyada
İstediğine verilmiş.

Harmandadır yabası
Sırtındadır abası
Kızın göynünde iken çocuk
Acab napar babası.

Harmanda kuyu kazdım
Yâr okudu ben yazdım
Bir Oğuz kızı için
Öle bayıla yazdım.

Ha Mari Mariya hırsızsın
Yok mu sergen kurusu
Sergendeki çanaklar
Yârındeki yanaklar
Yanaklar oğlan gibi
İncecik pazı gibi
Dudakları gül gibi.

Ha Mari Mariya yüzüm
Gözüm süt beyazım
Ne durursun sundurmada
Sundurmada doldurmada
Yüksek yerde bayırlarda
Moda başnan çakma kaşnan
Al yanaknan bal dudaknan.

Ha Mari Mariya haymana
Gelsen bizim sayvana
Petri kara kaşlıca
Bizim sayvan taşlıca.

Harmanda kuyu kazdım
Yâr okudu ben yazdım
Bir oynatma kız için
Öldüm bayılayazdım.

İ

İki kuyu gölgeli
İçi dolu zerdeli
Çekin şu kızı beri
Donadalım dilberi.

İki kayık uz gider
İçi dolu kız gider
Kayığın biri kıymıklı
Kız istemez bıyıklı.

İki çini salata
Kız istemez kaynata
Kaynatanın dili var
Zehirlesi yeri var.

İki kavun bir karpuz
Kaç ordan bekart uğursuz
Ne durmuşun karşımda
Açan deyilsin yaşımda.

İki kavak bir makak
Doğru gider bu sokak
Benim bir yârim vardır
Oturdu stol üç ayak.

İki dermen yannaşık
Kıznan çocuk sarmaşık
Kızın kâğdı okunmuş
Çocuk kıza dokunmuş.

İki kayık yan gelmiş
Altın yüzük nam vermiş
İki holan bir kız için
Ayakcada can vermiş.

İlk yaz olur çimen çıkar engine
Şimdi rağbet güzelliğinen zengine
Yedi kerre ben Tunayı dolaştım
Ölüm düştü ben Bendere uğradım
Çok selâmlar nazlım yâre yolladım.

İki çini karınca
Kız istemez görümce
Görümcenin sözleri
Kör olaymış gözleri.

İki çeşme yan yana
Su içtim kana kana
Ha Mari güzel kızlı ana
Olsan bana kaynana.

İki tazı yan yana
Kız istemez kaynana
Kaynanın saçına
On beş sopa kıçına.

İki koyun bir kuzu
Verin koyuna tuzu
Çok laflara bakmayın
Verin holana kızı.

İki köpek bir tazı
Kız istemez papazı
Papazın saçına
On beş sopa kıçına.

İki fıçı karşımda
Benim yavuklum aşırıda
Aşırıya gidemem
Yavukluma karşı çıkamam.

İndim çeşme başına
Mendili serdim taşına
Ah veran saçak veran
Dayansam yıkılacan.

I

Isırganlar çalkanır
Bir kız buldum çırpınır
Yeşil çukman dizeden
Bekle holan güzedan.

K

Kapularda bağlama
Sus kara gözlüm ağlama
Yüklüktedir tambura
Gitmem buba kambura.

Kara tavuk tepeli
Kulakları küpeli
Evlenmeyin çocuklar
Şimdiki klızar şüpeli.

Kara tavuk kanadı
Yârim beni aradı
Aradıda buldu mu
Duruşkamada sordu mu.

Kar yağar kepek gibi
Yapışır ipek gibi
Yâri istemeyen çocuk
Kovarlar köpek gibi.

Kar yağar kürek ister
Dam çöker direk ister
Aşırıya yâr seven
Demirden yürek ister.

Kız gelir düşe kalka
Boyunda altın halka
Ben yârimi kaybettim
Ararım korka korka.

Kızlar bağlara gider
Kollarında sepetler
Çocuk çıktı selama
Açan dudak yalama.

Kara bakır kalaylı
Komşu kızı kolaylı
Kolaynıda bilseler
Onu da bana verseler.

Karşımda gelir kırk atlı
Kırkı da jiletkalı
Jiletkanın şiridi
Yandı yüreğim eridi.

Kara beygir ahırda
Benim yüreğim kahırda
Kahırcağızımı bilseler
İstediğimi verseler.

Kale ardında yılan
Kaşları bana divan
Kaleyi kaldırsalar
Yılanı da öldürseler.

Kara kapu aralık
Eğer vermezsen kızını
Ne bakarsın analık
Helâl sana mezarlık.

Kapu önünde harman
Harmanda sarı saman
Şimdilikmi dir be holan
Lavedilecek zaman.

Köprü altında tiken
Yaktın beni sen gülken
Allahta seni yaksın
Üç günlük gelinken.

Karanfil aşladım
Sağsını taşladım
Eski yâri boşladım
Yenisine başladım.

Karanfil aşlanırmı
Sağsı taşlanırmı
Eski yâr boşlanırmı
Yenisine başlanır mı?

Kale ardı saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yârime gül demem
Gülün ömrü az olur.

Kalenin gedikleri
Şekerdir yedikleri
Bir bir aklıma gelir
Yârimin dedikleri.

Kaleden inişelim
Koç gibi dönüşelim
Sen yağmur ol ben bulut
Bir yerde kavuşalım.

Kalede kavun yerler
Kavunu dilim yerler
Bizde gitsek ne derler
Saymışta gelmiş derler.

Kaleden indim hasa
Helvayı bastım tasa
Ben yârimi tanırım
Azıcık boyu kısa.

Kale kaleye karşı
Kalenin içi çarşı
Bir şeftali versene
Dosta düşmana karşı.

Kaleden indim düze
At bağladım nergize
Yedi yıl hizmet ettim
Bir heli gözlü kıza.

Kemençe çala çala
Bindim bir ince dala
O ince dal kırıldı
Kızdan kıza vuruldum.

Kaleden öküz bakar
Öküzün annı sakar
Sakarlıya kim bakar
Ter bıyık yürek yakar.

Kale kaleye yan vermiş
Altın küpe nam vermiş
İki yiğit bir kız için
Yol üstünde can vermiş.

Kaleden iniş iniş
Mahrabam dolu yemiş
Açan kendi gelmemiş
Arta kalsın kuru yemiş.

Kar yağar kürek ister
Dam çöker direk ister
Komşu kızı sevenler
Demirden yürek ister.

Kar yağar mendil mendil
Yar senin derdin nedir
Deniz mürekkep olsa
Yazılmaz benim derdim.

Karanfil testisiğim
Güzeller hastasıyım
Kız senin başın bozulmuş
Ben onun ustasıyım.

Karanfil uzar gider
yapracığı tozar gider
Neyleyim öyle yâri
Yüreğimi yakar gider.

Karanfilim duvarda
Bir yâr sevdim huvarda
Ben o yâri dün gördüm
At sulardı pınarda.

Karanfilim kater oldu
Hasretlik yeter oldu
Sen orada ben burada
Ölümden beter oldu.

Karanfilim ek beni
Sağsını dik beni
Her katmerli açarsa
Al yanağına tak beni.

Kar yağar kepek gibi
Yapışır ipek gibi
Geç gelen çocukları
Kovarlar köpek gibi.

Meyhane önü boyalı
Yâr direkte dayalı
Al perde yeşil perde
Kız koydu çocuğu derde.

Kaleden atın beni
Kumlara katın beni
Ne kız oldum ne gelin
Geçecik ektin beni.

Keremitten su damlar
Verin kızı adamlar
Bir kız size çok mudur
Komşunuzda yok mudur.

Kirez koydum sepete
Yâr oturmuş tepede
Aşırıya kız vermem
Şan olsun memlekete.

Kaleden atma beni
Kumlara katma beni
Ne kız oldum ne gelin
Gencecik yakma beni.

Kızda güzel oğlanda güzel
İkisi de al güle benzer
Oğlan-Mari-pekmidir zengin
Pek midir engin
Oğlanda Mari talıga düzer
Talıga koşar.

Karşımda fener gelir
Aklıma neler gelir
Yaştan taa küçükken
Başıma neler gelir.

Kara koyun kuzuludur
Boynuzları yazılıdır
Dindardır kurban kesmeğe
Allahlığımızı yapmağa
Güzel yârimi anmağa.

Kara beygir ahırda
Benim yüreğim kahırda
Kahrımı bilseler
Mariyayı bana verseler.

Kara üzüm salkımı
Yârim orada saklı mı
Ya yârimi verirsin
Ya bozarım aklımı.

Kız oturmuş sundurmanın başına
Güneş vurmuş küpesinin tâşına
Henüz olmuş on dört on beş yaşına
Dünür üşmüş kapusunun başına

Köroğlunnun eğmeni cenge durdular
Birbirisine hamdeylediler
Yardımcımız Allah olsun dediler
Allah Allah dediya saldı Köroğlu
Yedi yerden yere yardı Köroğlu.

L

Lalede koku olmaz
Sevdada uyku olmaz
Seversen candan sev
Gönülle şaka olmaz.

M

Manici başı mısın
Cevahir taşı mısın
Bir kaç mani söylesem
Cebinde taşır mısın.

Manici başıyımda
Cevahir taşıyımda
Bir kaç mani da söylesen
Cebimdede taşırımda.

Manimi çala çala
Çıktım bir ince dala
Korktum o dal kırılacak
Yârim de ellere kalacak.

Mani midir morunus
Gözel kız mı zorunuz
Ya oyalanın biraz
Biz onu da buluruz.

Mani mi çala çala
Çıktım bir ince yola
Korktum o yol kaybolacak
Yârim yıllar olacak.

Mavi üzüm poyraza
Varın söyleyin horoza
Bu gecelik ötmesin
Yârim gelecek bize.

Mavi üzük dar parmak
Ne hoştur yalvarmak
İster ister ağlama
Benim sende umudum var.

Mavi dimi ekleme
Var git holan bekleme
Benim saçımı örmezler
Beni sana vermezler.

Mavi kâat yelpeze
A Mari Mariya gel bize
Nasıl varayım size
Yauklum gelecek bize.

Mariyanın üç üzüğü var üçü de kalay
Petrimin üç beygiri var, üçü de kara
Ayda Petri poştayı Varna içinden beygiri
Mariya sana sevda atmış küçükten beri

Merdivene binsene
Yüzünü bana dönsene
Yanacığından al gülü
Birini bana versene.

Merdivene binemem
Yüzümü sana dönemem
Yanacığımdan al gülü
Birini sana veremem.

Makazlar çiftelendi
Yâr bana öfkelendi
Öfkelenme yâr canım
Sen bana gene dönecen.

Mağaza dibi taşlıdır
Benim yavuklum yaşlıdır
Ben ona pek hızlanmam
Alemdende pek utanmam.

Mendilim dalda kaldı
Gözlerim yolda kaldı
Çevirin levent yârimi
Söyleyecek sözüm kaldı.

Mendilimin yeşili
Ben kaybettim yeşimi
Ben yârimi bulunca
Döküttüm gözüm yaşımı.

Mavili mavili dal çiçek
Mavili burdan geçecek
Benim yârim küçücük
Doluca filcan içecek.

Mercimek kile kile
Ölçelim sıle sile
Yâr geldikçe kapıya
Çıkalım güle güle.

Bakma tukannara Mariya bıçaklılara
Bak çitaklara
Yası yası tasmalılara
Kırnak çarıklılara
Kında bıçaklılara.

N

Ne uyuttun sen beni
Ne uyandırdın beni
Gel günden güne
Sorada al beni.

Ne durmuşun ne bakarsın ha-
vul aşırı
Çoçuklar seni gördükçe aklını
şaşırı
Senida bana vermesaylar de-
li mi olayım
Su yolunada moru kız köprü
mü olayım
Gelene de geçene de seni mi
sorayım
Ya şüle salıya büle geç
Gelip geçme sen benden.

P

Pençereden bakta gel
Kalpağını yana at ta gel
Her yürekten seversen
Sular gibi akta gel.

Pençereden bak beni
Beğenirsen al beni
Tüfeğinin tabaasınnan
Öldürürüm bobanı.

Pençereler burmalı
Ben kapuda durmalı
Yârim gelip geçtikçe
Lafına laf bulmalı.

Pençereden kar gelir
Orta boylu yâr gelir
Orta boyun üstüne
Çuha mintan dar gelir.

Pençereden gün vurdu
Mariya sana ne oldu
Ne olduysa bana oldu
Üç mahleye şan oldu.

Pençere şişesi
Genç yüreğim köşesi
Pençereden bakarlar
Genç yüreğimi yakarlar.

Pençereden bak beni
Beğenirsen al beni
Beni sana vermezler
Holanada sormazlar.

Cindim kerpiç duvarna
Baktım Varna yoluna
Varna yolu incecik
Yârim gelir gencecik.

Pınar başında testi
Ne fena rüzgâr esti
Estikçe gibi geçti
Yârim selâmı kesti.

Portalarımız burmalı
Altına divan durmalı
Yârime bir yağlık yolladım
Dört ucu da sırmalı.

Pınarda su doldurur
Puşusu el kaldırır
Sûretçe güzel değil
Boyu adam öldürür.

Pire gelir akla tukla
Ne ot kalmış ne bakla
Pire gelir aşır neşir
Çıkmış mandaynan güreşir.

Pıtpıdık öttü serende
Ne güldün Mari güvende
Senin gibi şarpıntı
Boklularda kırpıntı.

R

Rakı koydum filcana
Mayil oldum bir cana
O can benim olacak
Sararıpta solacak.

Raf üstünde taneler
Yıkılsın meyhaneler
Şindi zenginler büyümüş
Ölsün mü fukaralar?

Raf üstünde portokal
Portokal güzel kokar
Benim bir yârim vardır
Altın kafesten bakar.

S

Sular akar bulanık
Benim yüreğim pek yanık
Allah ölümü yâzsın
Benim yârimi almasın.

Sıra sıra taş koydum
Bir oynatma kız için
Kendime at sarhoş koydum.

Sarı papuç dikerim
Diz üstünde öperim
Hem öperim çim iklerim
İnce belini kırarım.

Su doldurdum tuluma
Tekerledim kırıma
Sarı kâat yelpazem
Kalk yâr gidelim size
El âlem güler bize.

Su dermen fendine
Döner kendi kendine
İstediğini almayan
Döner kendi kendine.

Su üstünde evlerimiz
Kum üstünde harmanımız
Sen çık ordan ben burdan
Kör olsun düşmanlarınız.

Su gelir lüle lüle
Yâr gelir güle-güle
Benden basma elinde
Terini sile sile.

Sinide pazı gibi
Tepside kuzu gibi
Bak gözüme yüzüme
Kat yazıver gibi.

Sarı sarı portakal
Portakala kim bakar
Gagauzlar bizimken
Tukannara kim bakar.

Sokak sokak giderim
Köşe başı saparım
Sizin gibi kızları
Ayakkabı yaparım.

Ş

Şu baltanın sazları
Vrak vrak öter kazları
Şu zarifin kızını
Soldursam al üzünü.

T

Tunanın kavakları
Titrer yaprakları
Çiğ düşmüş güle benzer
Yârimin yanakları.

Tuzlaya gittim tuz için
Kışlaya gittim kız için
Kız köşede yan gelmiş
Gözelliğine nam vermiş.

Telden çiçek yaparız
Kara kalpağa takarız
Petri asker gidecek
Mariyada okuyup ağlayacak.

Tekne içinde su var
Kız teknede çırpınır
Kızın saçı yolunur
Çocuk kıza dokunur
Kız çocuktan korunur
Çocuk ta pek sokulur
Pek sokulma yanıma
Kaprırısayım annana
Durma benim karşımda
Açan değilsin yaşımda
Benim yârim bellidir
Canım onda bağlıdır.

U

Uzun damdan ses geler
Çıkın bakın kim gelir
Kızlar oraktan gelir
Çiçekleri varaktan.

Uzun damdan ses gelir
Çıkın bakın kim gelir
Kızlar gelir kaçarak
Altınları takarak.

Ufacık köşe taşı
Yârimin helal kaşı
Devirir karşı başı
Ne uyuttun sen beni
Ne uyandırdın sen beni.

Ü

Üşüdüm üşüdüm
Dağdan alma taşıdım
Almacıklarımı yediler

Bana cüce dediler
Cücelikten bezdim
Derin kuyu kazdım
Derin kuyu beş keçi
Beş keçi aldım
Hani bunun erkekciği
Kara kazanda kaynar
Kamberim önünde oynar
Kamberim önünde bir kuş uçar
Aldım uçurttum uçurttum
Yedi deniz aşırttım
Yedi deniz kilidi
Avşam gelen kim idi
Peştamalı var idi
İçi dolu nar idi.

V

Varnanın kavakları
Titrer yaprakları
Çiğ düşmüş güle benzer
Yârimin yanakları.

Y

Yeşil taşta su durur
Komşu kızı kudurur
Ben kovarım o durur
Sundurmada oturur.

Yeşil kamış biçerim
Horunun yanından geçerim
En güzelini seçerim
Kırmızı şarap içerim.

Yeşil ipek bükerim
Yâre gömlek dikerim
O yâr beni almazsa
Oturup ta sökerim.

Yeşil kamış biçerim
Horunun yanından geçerim
Bana bir kız ayırdım
Ayırdımda ne oldu
Ceviz ağacı dallandı
Yere değdi ballandı.

Yavaş gel basa basa
Tahtalar oynamasa
Tahtalar oynamasın
Hasiret kızlar duymasın.

Unutulmuşlar.

Çakmak çakar kar yanar
Yere düşse yer yanar
Bende bir kerre laf etsem
Yedi bin can yanar.

Üç sini sarma sardım
Ben üç ormana vardım
Üç ormanda bulmadım
Çadıra uğradım.

Yük üstünde ulama
Gel kara gözlüm ağlama
Ben pazara geleceğim
Kara çember bağlama.

Yâr getirmiş bir avuç tuz
Tuzlayalım çocukları
Çocuklarda gelmedi
Kovriklerde pişmedi.

Tasa koydum nuhudu
Kim acıdı bin okudu
Doksan dokuz yâr sevdim
Senin gibi yok idi.

Köşelere gideriz
Kayankaya saparız
Kızı lafnan alırız
Kızlar çocuğa tapılır
Çocuk kıza atılır
Kız çocuktan korunur
Çocuk kıza tapılır
Korunma kız sen benden
İşi getir cümbüşten.

Küpte turşu patlıcan
Beğendim sevgili bir can
Ben bu canı alacam
Nasıl başa çıkaracam?

Kazanda beyaz kireç
Filcanda duruk şarap
Kirece pek hızlanma
Şaraba tamah olma
Kireç seni yakacak
Şarap seni satacak.

Dere boyu gidersin
Yedi deve gündersin
Gel deveci devene
Kervan geldi giderim.

Yük üstünde maraka
Gel kara gözlüm ağlama
Ben buralı değilim
Bana gönül bağlama.

Gagauz Türklerinden

Zevrak Petri

ALLAH VERGİSİ

Evvelki sayıdan

— Aman derviş baba, demiş, ailem çok hasta, bir nefsi etmez misin?

Padişah:

— Hay hay, diyerek yukarı çıkmış.

Gayet güzel bir karyola içerisinde yatan sultan hanım hemen ayağa kalkarak:

— Babacığım, ver elini öpeyim, demiş.

Padişah, bunun kendi kızı olduğunu anlayınca çok mahcub olmuş. Kız:

— Babacığım, nasıl, Allah vergisi mi vergidir, Padişah vergisi mi vergidir, diye sormuş.

Padişah:

— Hakkın varmış kızım, demiş, Allah vergisi vergi imiş. Güle güle oturun. Kendi Padişahlığımı da damadıma bırakıyorum...

Böylece ölünceye kadar bahtiyar yaşamışlar.

BİLLUR KÖŞK

Bir varmış, bir yokmuş, allahın kulu çokmuş, bir padişahın hiç evladı olmazmış. Daima:

— Eğer, dermiş, benim bir evladım olursa, fena ahlaklı yetişmemesi için onu bir mağara içinde büyütürüm.

Günün birinde padişahın bir kız evladı dünyaya gelmiş. Padişah derhal bir mağara yapdırmış, kızını oraya koymuş, yanına da süt nine, dadı, cariye tayin etmiş.

Kızcağız böylece dört duvar arasında yaşamağa başlamış. Günler geçmiş, aylar geçmiş, çocuk da büyümeğe başlamış. Nihayet dört, beş yaşına gelmiş, kendisine bir hoca tayin etmişler. Yavaş yavaş okumağa, yazmağa başlamış.

Kız nihayet on, on bir yaşına gelince mağarada oynamağa başlamış. Bir gün oynadığı topla mağaranın tepe penceresini kırmış. Cam kırılınca kız hemen oradaki eşyaları üst üste koyarak pençereden dışarısını seyretmiş. Dışarıda bir çok şeyler görünce artık yerinde duramamış. Ağlamağa başlamış.

Hemen padişaha keyfiyeti bildirmişler. Padişah mağaraya gelmiş, fakat kızının ağlamasına bir çare bulamamış. Kızını alarak dışarıya çıkarmak mecburiyetinde kalmış.

Kıza sarayın bağçesini, has bağçeyi gezdirmişler. Fakat kız bunları görünce:

— Ben babamdan bir billur köşk ile bir has bağçe isterim, demiş! Bahçenin içerisinde bir de altından selvi olsun. Eğer bunlar yapılmazsa kendimi helâk ederim.

Padişaha hemen haber götürmüşler. O da derhal emir vermiş, kızının istediklerini yapmalarını söylemiş. Bir kaç hafta içinde istenilen şeyler hazırlanmış.

Çocuk on dört yaşına girmişmiş. Billur köşkün medhini işitenler görmeğe geliyorlarmış. Bir gün Yemen Padişahının oğlu da bu köşkü görmeğe gelmiş. O sırada bu iki genç birbirlerine âşık olmuşlar. Herkes sarayı gerer, görür, gidermiş, fakat Yemen Padişahının oğlu bir türlü kızdan ayrılamazmış. Sabaha karşı kızın uykusu gelmiş, başını oğlanın dizine dayıyarak uyuya kalmış.

Oğlan hemen yanındaki fidanlardan gülleri koparmış, yavaşca kalkmış, kızın başının altına gülleri yastık gibi koymuş. Mışıl mışıl uyuyan kızın alnından öperek has bahçeden çıkmış, yoluna koyulmuş.

Aradan çok zaman geçmeden kız fena bir rûyanın tesirile birdenbire uyanmış. Yanında oğlanı bulamayınca ağlamağa başlamış. O yana koşmuş, bu yana koşmuş, oğlanı bulamamış. Tam o sırada yanından bir derviş geçiyormuş. Hemen onun ellerine sarılmış :

— Aman derviş babacığım, demiş, elbiselerimle beraber sana bir kese altın vereyim, bana senin elbiselerini ver.

Derviş hemen soyunarak elbiselerini vermiş. Kız onları arkasına geçirerek yola düzülmüş.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düş gitmiş, nihayet uzakda bir kervan görmüş. Bir de bakmış ki oğlan o kervanla beraber gidiyor... Derhal koşarak kervana yetişmiş. Oğlan arkasına döndüğü zaman dervişi görünce :

— Aman dervişim, nereden geliyorsun, diye sormuş.

Kız :

— Billur Köşkün önünden, diye cevap virmiş :

Oğlan, hemen dervişin yanına yaklaşmış.

— Orada ne gördün kü, demiş .

Kız bu defa :

— Ne göreceğim, deye cevap vermiş, altından selvi, gülden yastık, kızı yârinden ayrılmış ağlar gördüm.

Oğlan bu sözleri işidince, dervişe mütemadiyen sualler sormuş. Derviş şekline girmiş olan kız da cevap yetiştirmiş.

Böyle böyle Yemen memleketin içine dahil olmuşlar. Padişaha şehzade geldi diye haberler gitmiş. Toplar atılmış, karşıcılar çıkmış, şehzade babasına haber gönderek, benim yanımda birde dervişim var, demiş, beraber kabul ederse gelirim.

Padişah gelmeleri için emir vermis. Beraberce saraya doğru yürümeğe başlamışlar. Oğlan mütemadiyen :

* ON BEŞİNCİ ASRA AİD BİR TÜRKÜ *

On beşinci asırdan kalan halk edebiyatı örnekleri yok gibidir. Bunun için, ancak bir beyti malûm olan eski bir türküyü burada zikredeceğim. Bu beyit *Giese*nin 1922 de neşrettiği anonim «*Tevârih*-i *âl-i Osman*» metninin altmış beşinci sayfasındadır. Hicrî 829 (m. 1426) yılında, İzmiroğlunun Osmanlılar tarafından yenilip oğlu ile birlikte öldürülmesi üzerine çıkmıştır. Anonimde bu mesele hakkında şu satırlar vardır: *İzmir oğlu Osmanluyu beğenmezdi. Osmanluya davşan deyü ad vermişidi Kendülere kurt dedürmüşidi. Oğlının adı Hasan idi. Ol vakit kim uğraşda sınub İzmir oğlı kaçdı, anlara bir türki çıkarmışlarıdı. Çokdurur. İllâ amma bu beyit arada yadolsun:*

Ulaşur dağdağı kurda
Davşan neler eder kurda.

Bu şekli ile iki mısraında aynı kafiye ile bitmesi nazım tekniğine göre bir yanlışlıktır. Ancak *Giese* birinci mıraın diğer bir nushadaki başka bir şeklini de gösteriyor ki doğrusu da bu olsa gerektir. Bence daha doğru olan bu mısra şöyledir:

O Alaşardağı kırda.

Bu suretle kafiye yanlışı ortadan kalkıyor ve beyit şu şekli alıyor:

O Alaşardağı kırda
Davşan neler eder kurda.

Duraksız sekiz heceli ile yazılan bu beyit, bugünkü bilgimize göre türküden çok koşmaya benziyorsa da, türkünün yazıldığı çağda yaşıyan anonim müellifinin hükmünü kabule mecburuz.

1426 yılına ait olduğu için, benim bildiğime göre, şimdilik halk edebiyatı örneklerinin en eskisi bu eksik parçadır. Bu bakımdan değerlidir.

Adsız

— Dervişim ne gördün, diye soruyormuş.

Şehzade nişanlı imiş. Bir kaç gün sonra düğünleri olacakmış. Nihayet hazırlıklar bitmiş. Düğün yapılmış. Şehzade, dervişi yanındaki odada yatırmış.

Gece yarısı, acaba derviş ne yapıyor, diye kalkmış, odadan dışarı çıkmış. Fakat kapının önünde saçları yerlere kadar sürünen kızı boynundan iple asılı görünce şaşkına dönmüş. İpi keserek kızı kurtarmış.

Gelini geri göndermiş. Bu kızla evlenmiş. Kızın babasına haber göndermişler. Bir kaç zaman sonra da kızın babasının yanına, billur köşke gitmişler. Kızın babası olan padişah bunları sevinçle karşılamış. Toplar atılmış, şenlikler yapılmış. Onlar ermiş muradına...

SON

Naki Tezel